

TOR 2001/17

VLAANDEREN DE KLOK ROND

ENKELE RESULTATEN VAN HET VLAAMSE TIJDSBUDGETONDERZOEK (TOR'99)

Kim Coppens – Ignace Glorieux – Suzana Koelet*

Maarten Moens – Jessie Vandeweyer

Dit project wordt gefinancierd door de Vlaamse Overheid in het kader van het Programma Beleidsgericht Onderzoek (PBO 97/3/109).

*** Suzana Koelet is aspirant van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen**

Een week tijd van 1533 Vlamingen

Het onderzoek "Tijdsbesteding van de Vlamingen" - gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap (Programma Beleidsgericht Onderzoek 97/3/109) - is het eerste grootschalige tijdsbudgetonderzoek in Vlaanderen sinds meer dan 30 jaar. In het kader van dit onderzoek hielden 1533 Vlamingen tussen 16 en 75 jaar gedurende een volle week hun tijdsbesteding bij in een dagboekje. Het veldwerk vond plaats tussen 15 april en 30 oktober 1999 (met een onderbreking tussen 15 juli en 1 september). Het onderzoek werd uitgevoerd door de onderzoeksgroep TOR (Tempus Omnia Revelat) van de Vrije Universiteit Brussel.

Naast al hun activiteiten en de respectievelijke begin- en eindtijden noteerden de respondenten van het Vlaamse tijdsbudgetonderzoek (TOR'99) per activiteit ook informatie over de plaats, het eventuele transportmiddel, de aanwezigheid van anderen, de gesprekspartners tijdens de activiteit en de motivatie om de activiteit te stellen. De dagboekregistratie van TOR'99 werd gekoppeld aan twee vragenlijsten waarin naast socio-demografische variabelen ook opinie vragen over maatschappelijk kwesties en algemene indicatoren over tijdsbesteding en cultuurparticipatie zijn opgenomen.

Tijdsbudgetonderzoek brengt de tijdsbesteding en de activiteitenpatronen van mensen veel betrouwbaarder en genuanceerder in kaart dan het klasieke survey-onderzoek. In tegenstelling tot een vragenlijst waarmee retrospectief gepeild wordt naar de frequentie en de duur die men besteedt aan bepaalde activiteiten (bv. hoeveel uren keek u gisteren naar de televisie), wordt de tijdsbesteding bij tijdsbudgetonderzoek simultaan geregistreerd. Men verkrijgt daardoor een zeer gedetailleerd en omvattend beeld van activiteitenpatronen. Met dagboekregistratie treden er bovendien minder wenselijkheids- en herinneringseffecten op.

In deze brochure geven we een selectieve, algemene beschrijving van de tijdsbesteding van de Vlamingen zoals die uit de dagboekjes en de bijhorende vragenlijsten naar voren komt. We doen dat zonder technische details. Wie meer wil weten over de steekproeftrekking, de gebruikte onderzoeksinstrumenten, de indeling van activiteiten, ... verwijzen we naar Glorieux, Koelet & Moens (2000). Gedetailleerde cijfergegevens over de tijdsbesteding van Vlamingen zijn te vinden in Glorieux, Koelet, Moens & Coppens (2001). Een meer diepgaande analyse betreffende de

verschillen tussen mannen en vrouwen en de effecten van andere achtergrondkenmerken op de tijdsbesteding werden gerapporteerd in Glorieux, Koelet & Moens (2001). De eerste twee publicaties kunnen gedownload worden op onze website <http://www.vub.ac.be/TOR>. Deze website kan ook geraadpleegd worden om op de hoogte te blijven van nieuwe analyses en publicaties van de onderzoeksgroep TOR.

Een doorsnee weekdag in Vlaanderen

Van middernacht tot 7 uur: Vlaanderen slaapt

Op een gemiddelde weekdag ligt om middernacht 86,7% van de Vlamingen in bed. De rest (6,9%) geniet op dat ogenblik nog van hun vrije tijd, voornamelijk voor de televisie (4,3%), of maakt zich klaar om te gaan slapen (1,8%). 1,3% onderhoudt op dit nachtelijke uur sociale contacten en 1,5% is aan het werk. Naarmate de tijd vordert, zoeken steeds meer Vlamingen het bed op. Om 4 uur is 97% verzonken in een diepe slaap. Daar komt enkele uren later verandering in; waar om 6 uur nog 84,3% ligt te slapen, is dit om 7 uur al gedaald tot nog slechts de helft van de bevolking.

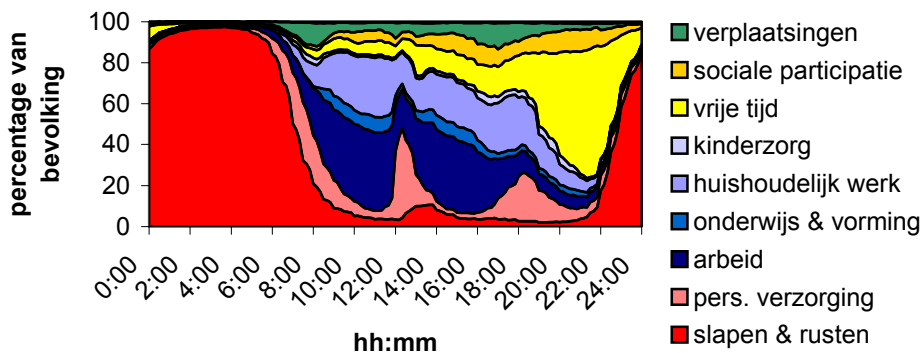
Van 7 uur tot 12 uur: de Vlamingen worden wakker en gaan werken, naar school of doen huishoudelijke taken

Om 7 uur is al de helft van de Vlamingen wakker. Het ontbijt wordt relatief gespreid genomen tussen 7 uur en 8u30', met een piek rond 7u30'; 11,7% van de bevolking zit dan aan de ontbijttafel. Om 8 uur is het aantal wakkere Vlamingen gestegen tot 79%. Reeds 22,8% is dan aan het werk en 14% is bezig met huishoudelijke taken of kindercare. 11% van de Vlamingen is op dat ogenblik onderweg. De meeste verplaatsingen 's morgens doen zich voor tussen 7u40' en 8u20', dan is voortdurend meer dan 10% van de bevolking onderweg. De voormiddag wordt hoofdzakelijk ingenomen door betaalde arbeid, huishoudelijke taken en het volgen van onderwijs. Gemiddeld 11% van de Vlamingen heeft op weekdays de voormiddag vrij voor sociale participatie of vrijetijdsactiviteiten.

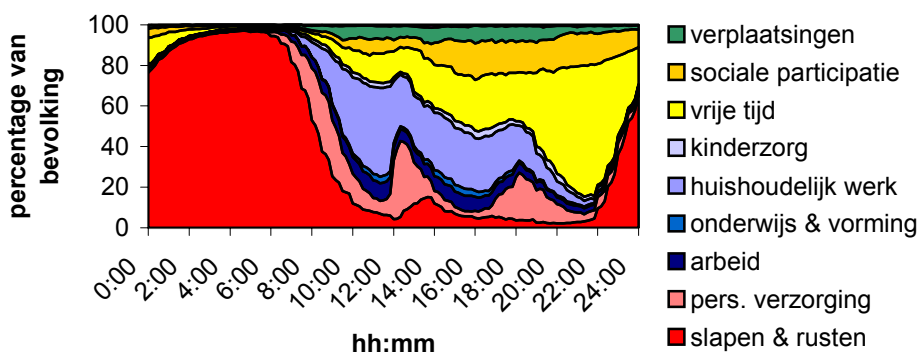
Van 12 uur tot 14 uur: lunchtijd

Om 12 uur worden alle andere activiteiten gestaakt en begeeft Vlaanderen zich massaal aan tafel voor de lunch. In 10 minuten neemt het aantal etenden toe van 8,3% (11u50') naar 31,9% (12 uur). Om 12u20' zitten de meeste mensen aan tafel, nl. 42,2%. Na 13 uur begint dit weer af te

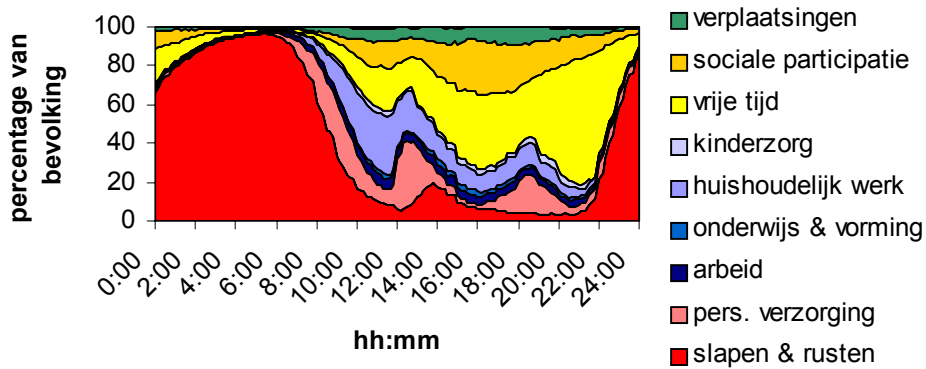
Verloop van een gemiddelde weekdag

Verloop van een gemiddelde zaterdag

Verloop van een gemiddelde zondag

nemen en zien we een kleine opflakking van de vrijetijdsactiviteiten. De rest van de namiddag zullen deze constant toenemen. Opvallend is het middagdutje dat ongeveer 10% van de Vlamingen tussen 16 en 75 jaar houdt tussen 13 uur en 14 uur.

Van 14 uur tot 18 uur: opnieuw actief

Om 14 uur is 35% van de bevolking weer aan het werk, 21,6% doet de huishoudelijke taken of verzorgt de kinderen en 7,2% zit opnieuw aan de schoolbanken. De rest vult zijn tijd met niet-werkgebonden activiteiten zoals vrije tijd en sociale participatie. Rond 16 uur zit de schooltijd erop, ook het aantal werkenden neemt geleidelijk af. In de plaats daarvan nemen sociale contacten en vrijetijdsactiviteiten toe. Vanaf 17 uur stijgt de tijd besteed aan persoonlijke verzorging (lichamelijke verzorging, maar vooral eten) gestaag. Tussen 16 uur en 18 uur is het drukst op de baan, met een piek (12,9%) om 17 uur. Het huishoudelijk werk blijft toenemen tot 18 uur: het avondmaal wordt bereid.

Van 18 uur tot 22 uur: avondeten, gevolgd door vrije tijd

De avondmaaltijd wordt meer gespreid gebruikt dan de middaglunch en kent een piek om 18u10', dan zit 20,8% aan tafel. Na het avondeten neemt het aantal Vlamingen met vrije tijd massaal toe. Een veel kleiner percentage gebruikt de avond voor het leggen van sociale contacten of het verzorgen van het huishouden en de kinderen. Ongeveer 6% is aan het werk en gemiddeld 2,5% volgt een avondcursus of doet zijn huiswerk. Om 21u40' is het percentage van de Vlamingen met vrije tijd het hoogst (63%), 50% hiervan zit dan voor de televisie. 9,4% is op dat moment al naar bed en 5% maakt zich klaar om hetzelfde te doen.

van 22 uur tot 24 uur: slaaptijd

Tien uur is een keerpunt. Het aantal dat vrijetijdsactiviteiten stelt, neemt hierna af en het aantal slapenden neemt toe. Om 23 uur is meer dan de helft (58,3%) van de Vlamingen in een diepe slaap verzonken.

Een gewone zaterdag

Op zaterdag doet er zich een geheel ander patroon voor. Betaalde arbeid is immers voor het merendeel van de Vlamingen weggevallen en wordt, vooral in de voormiddag, vervangen door huishoudelijk werk. In de namiddag komt er daarboven nog wat ruimte vrij voor hobby's, sport, uitgaan, recreatie en sociale contacten, maar de vrije-

tijdsactiviteiten blijven toch voornamelijk voor de avond voorbehouden.

van middernacht tot 8 uur: slapen, maar niet alleen dat ...

Vrijdagnacht luidt het weekend in. Om middernacht ligt 76,4% in bed, maar 17,7% is nog op stap, kijkt televisie of voert een andere vrijetijdsactiviteit uit. Pas om 1u30' ligt 90% van de Vlamingen in bed. Ze blijven bovendien ook langer slapen dan op een weekdag. Zaterdagochtend, om 7 uur is slechts 18,2% van de Vlamingen reeds wakker.

van 8 uur tot 12 uur: tijd voor het huishouden

Rond 8 uur is de helft van de bevolking op, een uurtje later dan op een weekdag. Om 8u50' nemen de meeste Vlamingen (15,3%) hun ontbijt. Eenmaal wakker, blijkt de zaterdagvoormiddag het uitgelezen moment voor de huishoudelijke taken. Er wordt in de voormiddag al een aanzet gegeven naar participatieve en vrijetijdsactiviteiten, die echter pas in de namiddag tot volle ontwikkeling komen.

van 12 uur tot 14 uur: etenstijd

Ook op zaterdag eten de meeste Vlamingen (35,6%) om 12u20'. De lunchperiode loopt van 12 uur tot 13u20'; daarna is er een sterke terugval van het aantal etenden. Op zaterdag doen meer mensen een middagdutje dan op een weekdag, de periode waarin dit gebeurt loopt bovendien uit tot in de late namiddag.

van 14 uur tot 18 uur: nog steeds huishoudelijk werk, aangevuld met toegenomen vrije tijd en sociale participatie

Ook in de namiddag houdt het huishoudelijk werk aan. Om 16 uur vult een kwart van de Vlaamse bevolking haar tijd met huishoudelijke taken. Evenveel Vlamingen zijn op dat ogenblik bezig met vrijetijdsactiviteiten als lezen, recreatie, culturele activiteiten, ... 18% maakt tijd voor sociale activiteiten binnen verenigingen, vrijwilligerswerk of bezoeken vrienden of familie. Vanaf 17 uur neemt de tijd voor persoonlijke verzorging (waaronder eten en drinken) toe.

van 18 uur tot 22 uur: eten gevolgd door toenemende vrije tijd

Vanaf 18 uur zit een groot gedeelte aan tafel, met een piek rond 18u10' wanneer 18% van de Vlamingen aan het eten is. Om 19 uur zit 21,6% van de bevolking al voor de televisie. Dit loopt op tot een maximum van 44,4% om 21u50'.

van 22 uur tot 24 uur: een deel van de Vlamingen gaat slapen, maar lang niet iedereen!

Pas om 23u30' ligt de helft van de Vlamingen in bed. Om middernacht is nog 34% van de Vlaamse bevolking actief, voornamelijk met vrijetijdsactiviteiten (18,2%) en sociale participatie (8,7%). Zondag volgt er immers weer een vrije dag.

Een Vlaamse zondag

Zondag is een echte rustdag. Er wordt niet alleen langer geslapen maar ook veel minder huishoudelijke taken en betaalde arbeid gedaan dan op andere dagen. Zondagnamiddag is bovendien het moment van de week waarop familie en vrienden bezocht worden of andere sociale activiteiten plaatsvinden.

van middernacht tot 8 uur: laat naar bed en uitslapen ...

In het begin van de nacht wordt er nog gefeest, naarmate de uren verstrijken neemt dit echter af. Op zondag slaapt men uit, om 7 uur ligt nog 84,7% in bed.

van 8 uur tot 12 uur: ...uitslapen, huishoudelijke taken en sociale contacten

Om 8u30' is de helft van de Vlaamse bevolking wakker. Het duurt echter tot 9u30' vooraleer 75% van de Vlamingen uit bed is. De meeste mensen nemen hun ontbijt tussen 9 uur en 9u30'. De rest van de voormiddag wordt gedomineerd door huishoudelijke taken (doch in mindere mate dan op zaterdag), van nabij gevolgd door vrije tijd en sociale participatie.

van 12 uur tot 14 uur: middageten, gevolgd door middagdutje of rustpauze

Net als op zaterdag is de etenstijd geconcentreerd tussen 12 uur en 13u30'. Om 12u30' zit 31% van de Vlamingen aan tafel. Na het eten neemt gemiddeld 15% van de Vlamingen een rustpauze of doet een dutje, wat meer nog dan op zaterdag uitloopt tot in de late namiddag.

van 14 uur tot 18 uur: vrije tijd en opvallend veel sociale contacten

Gemiddeld één kwart van de Vlamingen neemt tijd voor sociale contacten op zondagmiddag, dit is meer dan elke andere dag. De hoofdactiviteit blijft echter gerelateerd aan vrije tijd. Daartoe behoort ook het televisiekijken. Op zondag kijken over gans de dag meer Vlamingen TV dan op andere dagen, in de namiddag gaat het om ongeveer 7% van de Vlamingen. Vanaf 17 uur neemt de persoonlijke verzorging toe, het gaat hier meestal om tijd besteed aan eten en drinken.

van 18 uur tot 21u30': avondeten, vrije tijd en in afnemende mate sociale participatie

De piek van het avondeten situeert zich op 18u20' (18,4% van de Vlamingen eet op dit tijdstip). Na het eten neemt de vrije tijd weer toe. Vooral in de vooravond wordt er meer televisie gekeken (het maximum aantal kijkers is om 21u20', nl. 51,7%), want op zondagavond gaat men weer vroeger slapen.

van 21u30' tot 24 uur: tijd voor nachtrust

Vanaf 21u30' gaan de Vlamingen stilaan slapen. Om 22 uur ligt 22% in bed, om 23 uur is dit al 59,2%. Om middernacht tenslotte slaapt 88,9%. Het weekritme kondigt zich weer aan.

Bijna de helft van de week slapen, eten en persoonlijke verzorging

Veruit de meeste tijd van de week wordt gebruikt om het lichaam te onderhouden en te verzorgen. Slapen, rusten, eten en persoonlijke verzorging neemt ruim 74 uren per week (= 168 uren) in beslag, dit is meer dan 10u30' per dag of 44% van de tijd.

Vlamingen besteden gemiddeld bijna 20 uren (ongeveer 12% van de week) aan betaalde arbeid, maar dat cijfer varieert natuurlijk sterk naargelang de arbeidssituatie. Werkende mannen zijn per week 37u35' met loonarbeid bezig, werkende vrouwen ruim 28 uren. Bijna 4 uren per week gaan naar opleidingen, maar dat cijfer ligt uiteraard veel hoger bij studenten die ongeveer 30 uren per week aan hun studies wijden. De vrouwelijke studenten zijn meer met hun studies bezig (32u38' per week) dan hun mannelijke collega's (28u29').

Gemiddelde duur van activiteiten voor de Vlaamse bevolking tussen 16 en 75 jaar, naar arbeidssituatie en geslacht (uren en minuten per week)

	Werkend		Niet werkend		Student		Gepensioneerd		Totaal (N=1496)
	Man (N=471)	Vrouw (N=355)	Man (N=48)	Vrouw (N=178)	Man (N=73)	Vrouw (N=73)	Man (N=159)	Vrouw (N=137)	
WERK	37:35	28:05	4:41	1:29	4:22	2:58	1:29	0:21	19:24
Werken op werkplaats, thuis, ...	36:27	27:20	4:12	1:20	4:03	2:46	1:27	0:18	18:48
Tijd op het werk zonder werken	1:03	0:44	0:06	0:01	0:16	0:10	0:01	0:03	0:33
Tijd i.v.m. werkloosh. & zoeken werk	0:04	0:00	0:21	0:07	0:02	0:02	0:00	0:00	0:03
HUISHOUDELIJK WERK	11:46	22:10	17:45	33:29	3:41	6:17	19:19	31:23	18:58
Huishoudelijk werk	5:41	17:23	9:28	26:45	1:56	4:07	8:53	25:07	12:58
Klusjes	4:07	1:31	5:42	2:03	1:04	0:15	6:58	2:46	3:09
Winkelen	1:35	2:50	2:10	4:02	0:25	1:24	2:55	3:06	2:25
Bezoek en gebruik van diensten	0:22	0:24	0:24	0:37	0:15	0:30	0:32	0:22	0:26
KINDERZORG	1:37	3:33	1:26	6:06	0:12	0:57	0:44	1:59	2:27
Kinderzorg	0:42	2:13	0:52	4:01	0:10	0:41	0:29	1:25	1:29
Opvoeding	0:54	1:20	0:34	2:05	0:01	0:16	0:15	0:34	0:58
PERSOONLIJKE VERZORGING	14:00	13:46	14:10	14:51	12:51	14:49	16:43	16:30	14:34
Eten en drinken	8:36	7:41	8:50	8:33	8:14	8:37	9:58	9:16	8:35
Aankleden en toilet maken	4:51	5:33	4:46	5:17	4:04	5:43	5:14	5:54	5:13
Professionele verzorging	0:32	0:31	0:34	1:00	0:32	0:27	1:30	1:19	0:46
SLAPEN EN RUSTEN	56:23	57:57	62:51	60:41	61:41	62:52	64:08	64:56	59:40
Slapen	55:06	56:36	61:40	59:45	59:45	61:24	62:25	62:54	58:15
Rusten	0:50	1:04	1:00	0:50	1:49	1:19	1:35	1:45	1:08
Vrijen	0:27	0:15	0:11	0:06	0:06	0:08	0:08	0:17	0:17
OPLEIDING	1:01	0:53	1:20	0:56	28:29	32:38	0:39	0:29	3:48
School	0:15	0:09	0:00	0:09	25:51	30:26	0:03	0:02	2:54
Andere opleidingen, cursussen	0:45	0:43	1:20	0:47	2:37	2:12	0:35	0:27	0:54
SOCIALE PARTICIPATIE	8:14	9:06	9:11	11:21	7:47	9:52	12:12	12:45	9:45
Verenigingsleven	1:20	0:43	1:43	1:16	1:08	0:41	2:35	2:27	1:23
Sociale contacten	6:54	8:22	7:27	10:05	6:39	9:11	9:36	10:17	8:21
VRIJETIJD	24:16	18:57	45:23	25:36	33:34	24:54	40:56	30:44	26:42
Hobby en spel	1:13	0:58	2:50	1:36	3:03	1:27	3:33	2:15	1:43
Sport	1:06	0:29	2:01	0:13	2:52	1:31	0:48	0:26	0:54
Recreatie	2:13	2:08	5:21	2:33	2:23	2:13	5:46	2:33	2:46
Uitgaan	3:11	2:15	5:48	1:20	6:09	3:38	2:58	1:28	2:49
Cultuur en vermaak	1:08	0:52	1:35	0:59	1:14	1:14	0:56	0:39	1:01
TV & video	12:13	9:35	20:17	15:39	12:01	11:21	19:49	20:36	13:48
Muziek luisteren	0:30	0:22	1:21	0:24	1:07	0:56	1:15	0:30	0:38
Lezen	1:51	1:47	3:16	2:29	1:26	1:24	5:15	2:07	2:18
Nieuwe media	0:47	0:26	2:49	0:19	3:15	1:06	0:33	0:07	0:46
ONDERWEG	8:10	7:22	5:36	5:38	7:09	6:39	5:41	3:37	6:48
Van en naar werk	3:59	2:47	0:30	0:05	2:27	1:47	0:08	0:09	2:11
Verplaatsingen huishoudelijk werk	0:22	0:37	0:34	0:42	0:03	0:07	0:56	0:30	0:32
Verplaatsingen kinderen	0:27	0:55	0:22	1:29	0:00	0:00	0:28	0:17	0:38
Verplaatsingen vrijetijd	1:36	1:14	1:51	1:10	1:13	1:24	1:24	0:59	1:23
Verplaatsingen familie	0:39	0:47	0:38	0:57	0:39	0:15	1:01	0:46	0:45
Andere verplaatsingen	1:05	0:59	1:39	1:13	2:44	3:03	1:41	0:53	1:19
OVERIGE	4:42	5:55	5:14	7:39	7:45	5:24	5:56	5:04	5:43
Andere activiteiten	0:24	0:39	0:27	0:31	0:25	0:29	0:37	0:42	0:32
Onbepaalde tijd	4:18	5:16	4:47	7:07	7:20	4:55	5:19	4:21	5:11

Voor het huishoudelijk werk trekken Vlamingen gemiddeld 19 uren per week uit. De tijd die besteed wordt aan huishoudelijk werk varieert ook sterk naargelang de arbeidssituatie en het geslacht. Niet werkende en gepensioneerde vrouwen spannen de kroon, zij zijn ruim 30 uren per week bezig met het huishouden. Mannelijke studenten vormen het andere extreem. Het huishouden houdt hen amper ½ uur per dag, of iets meer dan 3u30' per week bezig. Voor alle arbeidssituaties geldt dat vrouwen veel meer tijd besteden aan huishoudelijk

werk dan mannen. Werkende vrouwen besteden bijna dubbel zoveel tijd aan het huishouden dan werkende mannen. Voor kindercare zien we dezelfde patronen. Gemiddeld besteden Vlamingen ongeveer 2u30' per week aan kindercare, bij niet werkende vrouwen is dat veel meer (ruim 6u), bij mannelijke studenten veel minder (12').

De tijd die overblijft

Als we de sociale participatie en de vrijetijd samennemen, dan rest er voor Vlamingen gemiddeld ongeveer 36u30' per week voor ontspanning. De vrijetijdsactiviteiten nemen bijna 27u in beslag. Mannen hebben meer vrijetijd dan vrouwen. Niet werkende mannen en gepensioneerden hebben een volle dagtaak (meer dan 40u per week) aan hun vrijetijd. Niet werkende mannen hebben 2,5 keer meer vrijetijd dan werkende vrouwen, die het moeten stellen met minder dan 20 uren vrijetijd per week. De meeste vrijetijd wordt voor de televisie doorgebracht. Gepensioneerde vrouwen kijken meer dan 2/3 van hun vrije tijd naar de TV, bij gepensioneerde mannen en werkende mannen en vrouwen gaat de helft van de vrijetijd naar TV-kijken.

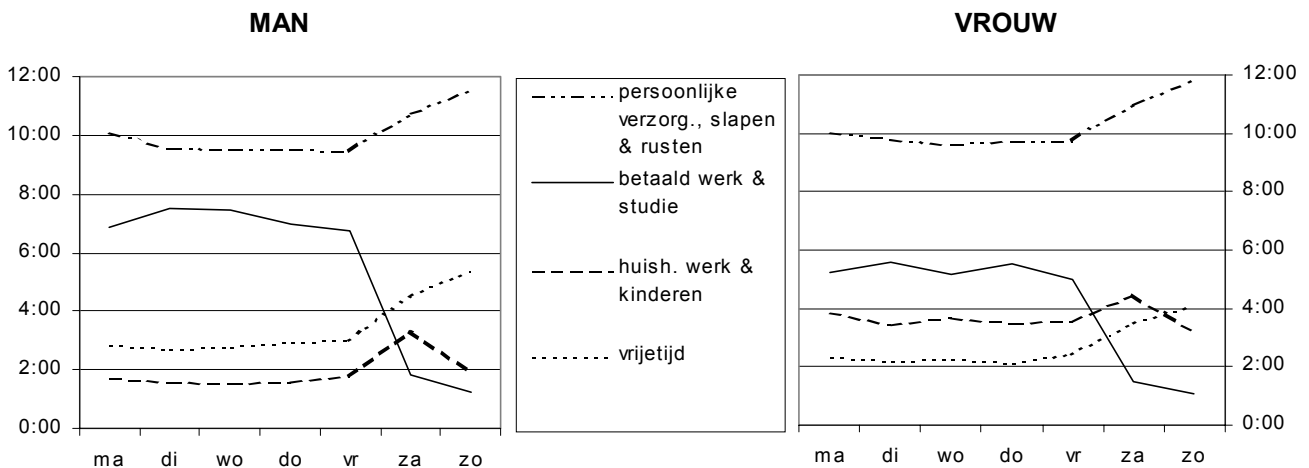
Sociale participatie neemt ongeveer 10 uren per week in beslag. Het grootste deel hiervan gaat naar sociale contacten (op bezoek gaan, praten met anderen, feesten, ...), maar Vlamingen besteden ook bijna 1u30' per week aan activiteiten in het kader van het verenigingsleven.

Vlamingen zijn ongeveer 1 uur per dag of bijna 7 uren per week onderweg om al deze activiteiten te kunnen combineren. De meeste verplaatsingstijd gaat naar het woon-werk verkeer (ruim 2 uren per week), al nemen de verplaatsingen voor vrijetijd ook een groot gedeelte van de verplaatsingen in (bijna 1u30' per week). Werkenden en in mindere mate studenten, zijn meer onderweg dan de rest van de bevolking.

Week en weekend: een verschillend ritme

Het dagelijkse ritme van de actieve bevolking wordt bepaald door de beroepsactiviteiten, die op weekdays bij mannen ongeveer 7 uren en bij vrouwen ongeveer 5 uren van de dag beslaan. Op zaterdag vallen de beroepsbezigheden van mannen terug tot iets minder dan 2 uren, werkende vrouwen werken gemiddeld 1u30' op zaterdag. Zondag blijft ook voor werkenden een overwegend arbeidsvrije dag: de gemiddelde arbeidstijd van werkende mannen en vrouwen bedraagt net iets meer dan 1 uur.

Gemiddelde tijd besteed aan vier types activiteiten – werkende bevolking

De verschillen tussen de weekdays onderling zijn minimaal. De maandag wordt er gemiddeld iets langer geslapen en iets minder gewerkt dan op andere dagen. Een deel van de bevolking zit ook op maandag nog in het weekend-ritme. Ook vrijdag is een beetje anders: iets minder werken en iets meer vrijetijd. De verschillen met de andere weekdays zijn echter klein. Zaterdag en zondag verschillen wel sterk van de rest van de week. Op zaterdag slapen de Vlamingen gemiddeld ongeveer 1u20' langer dan in de week, op zondag komt

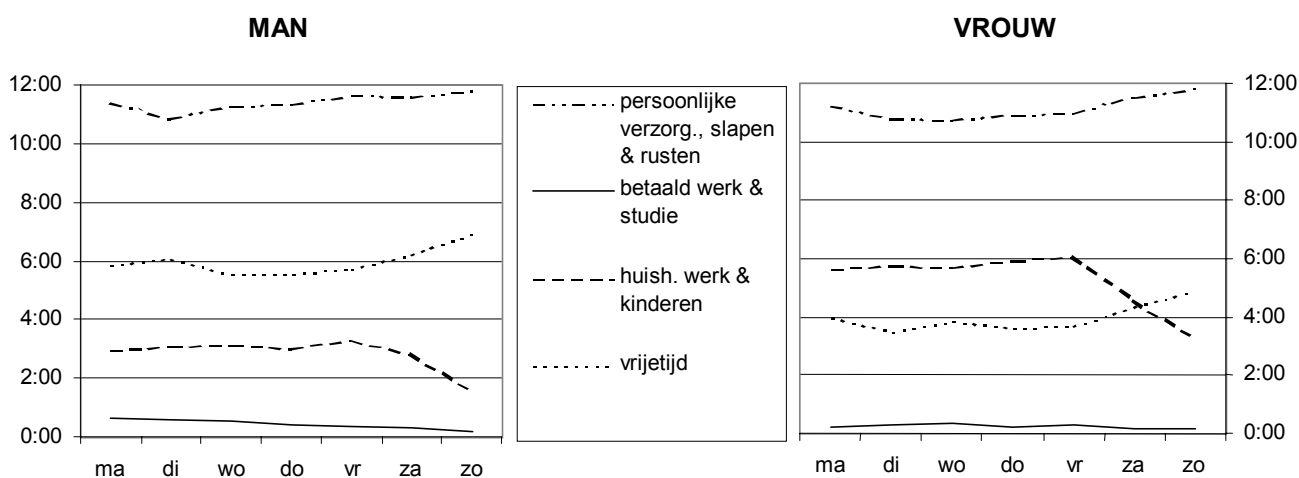
daar nog eens 40 à 50 minuten bij. De werkende vrouwen, maar ook de werkende mannen, besteden op zaterdag opvallend meer tijd dan in de week aan huishoudelijk werk en de kinderen. Bij mannen stijgt de vrijetijd op zaterdag met gemiddeld ongeveer 1u30', voor vrouwen komt er slechts 1 uurtje bij. Vrouwen moeten echter wachten tot zondag om meer vrijetijd te hebben dan tijd die naar huishoudelijke beslommingen en kinderen gaat. Mannen hebben op alle dagen

van de week meer vrijetijd dan tijd voor het huishouden en de kinderen.

Ook bij de niet werkende bevolking is er weinig variatie tussen de weekdays. Het week-weekend contrast is ook veel minder duidelijk bij hen. Mannen slapen nauwelijks meer tijdens het weekend dan tijdens de week. Niet werkende vrouwen slapen wel langer op zaterdag (ongeveer 1u30') en op zondag (bijna 2 uren) dan tijdens de week. 'Niet werken' is dan ook relatief voor niet werkende vrouwen, de ganse week besteden ze 5 à 6 uren per dag aan huishoudelijk werk en de kin-

deren. De niet werkende bevolking moet minder huishoudelijk werk 'inhalen' op zaterdag, daarvoor staat het weekend nog duidelijker in het teken van de vrijetijd. Ook bij de niet werkenden is er veel meer vrije tijd voor mannen dan voor vrouwen. Elke dag van de werkweek besteden niet werkende vrouwen meer tijd aan het huishouden dan aan vrijetijd. Op zaterdag is er voor hen ongeveer evenveel vrijetijd als de tijd die naar het huishouden gaat (ongeveer 4u30). Het is echter ook pas op zondag dat er voor niet werkende vrouwen meer vrijetijd is dan tijd voor huishoudelijke taken en de kinderen.

Gemiddelde tijd besteed aan vier types activiteiten – niet werkende bevolking

Het traditionele rollenpatroon houdt stand

Mannen besteden per week gemiddeld 27u25' aan loonarbeid (incl. verplaatsingen), vrouwen 'werken' gemiddeld bijna 12 uren minder, nl. 15u40'. Voor huishoudelijk werk zien we het omgekeerde: vrouwen zijn per week gemiddeld 25u37' bezig met huishoudelijk werk (incl. verplaatsingen), bij mannen beslaan de huishoudelijke taken 13u26', dit is minder dan 2 uren per dag. Conform het traditionele rollenpatroon besteden vrouwen bijna drie maal zoveel tijd aan kindverzorging en opvoeding (incl. verplaatsingen met en voor kinderen). Vlaamse vrouwen zijn 4u28' per week bezig met kinderen, bij de mannen is dat 1u42' per week. Deze strakke werkverdeling tussen de geslachten leidt ertoe dat de totale werklast iets zwaarder is voor vrouwen. Vrouwen besteden gemiddeld 45u46' aan loonarbeid, huishoudelijke arbeid en kinderen, bij mannen is dat 42u33'. De werklast varieert uiteraard sterk in functie van de werksituatie.

Tijd besteed aan loonarbeid, huishoudelijk werk en opvoeding & verzorging van kinderen per week, naar geslacht en arbeidsmarktsituatie (uren en minuten per week)

	N	Loonarbeid	Huishoudelijk werk	Kinderzorg & opvoeding	Totaal
Voltijds werkende man	451	41:59	12:13	2:06	56:19
Voltijds werkende vrouw	201	37:12	18:49	3:47	59:48
Deeltijds werkende man	20	31:25	10:53	1:29	43:47
Deeltijds werkende vrouw	150	22:27	27:59	5:23	55:50
Niet-werkende man	281	3:36	15:38	1:03	20:18
Niet-werkende vrouw	387	1:48	28:11	4:29	34:29

De totale werklast (loonarbeid, huishoudelijk werk & kinderen) per week van voltijds werkende vrouwen is ongeveer 3 uren zwaarder dan die van voltijds werkende mannen. Voltijds werkende mannen besteden bijna vijf uur meer aan loonarbeid dan voltijds werkende vrouwen, terwijl voltijds werkende vrouwen meer dan acht uur meer besteden aan huishoudelijk werk en kindercare dan voltijds werkende mannen. Bij de deeltijds werkende mannen en vrouwen is het verschil in werklast groter. De werklast van deeltijds werkende vrouwen ligt 12u hoger dan die van de deeltijds werkende mannen. Bij deze vergelijking van deeltijdsen moeten we weliswaar voorzichtig zijn, vermits we slechts 20 deeltijds werkende mannen in onze steekproef hebben. Deeltijds werkende mannen is niet alleen een

zeldzaamheid in Vlaanderen, het is ook duidelijk geen keuze die leidt tot het opnemen van meer huishoudelijke taken. Bij niet werkende mannen en vrouwen loopt het verschil in werklast op tot meer dan 14 uur. Het is duidelijk dat de werklast van mannen bijna uitsluitend afhangt van de mate van arbeidsmarktparticipatie. De tijd die besteed wordt aan loonarbeid, beïnvloedt niet of nauwelijks de hoeveelheid tijd die besteed wordt aan huishoudelijk werk of kindercare. Bij vrouwen daarentegen zien we dat de tijd die besteed wordt aan de verschillende vormen van arbeid elkaar wel beïnvloeden: een vermindering van de arbeidsmarktparticipatie gaat gepaard met een grote toename van de tijd die besteed wordt in het huishouden en aan de kinderen, en omgekeerd.

Zorgzelfstandigheid

Hoewel vrouwen gemiddeld bijna tweemaal zoveel tijd besteden aan huishoudelijk werk dan mannen, participeren bijna alle mannen aan het huishoudelijk werk. 99% van de vrouwen en 95% van de mannen heeft tijdens de registratieweek minstens één activiteit huishoudelijk werk verricht. Dit betekent echter nog niet dat mannen en vrouwen hetzelfde soort van huishoudelijke taken verrichten. Om op een inzichtelijke manier het repertorium van huishoudelijke taken voor te stellen, kunnen we, naar analogie van het concept 'economische zelfstandigheid', een index maken voor 'zorgzelfstandigheid'.

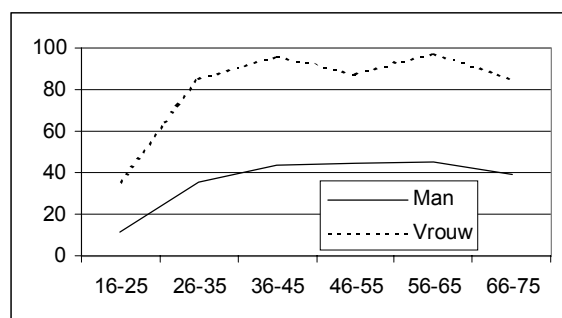
Zorgzelfstandig noemen we diegenen die minimaal één kwartier per week besteden aan vier van de vijf volgende zorgactiviteiten:

- Koken en afwassen
- Poetsen en opruimen
- Boodschappen en organisatie van het huishouden
- Wassen en strijken
- Klussen

Volgens deze definitie is 82% van de vrouwen zorgzelfstandig. Slechts 37% van de mannen hield zich in de registratieweek gedurende minstens één kwartier bezig met vier van deze vijf zorgactiviteiten. Vooral jonge mannen onder de 35 zijn niet erg zorgzelfstandig, maar ook jonge vrouwen onder de 25 zijn minder zorgzelfstandig.

Vanaf 25 jaar besteedt meer dan 4/5 van de vrouwen minstens een kwartier per week aan vier van de vijf onderscheiden zorgtaken. Bij mannen tussen de 36 en 65 jaar is ongeveer 45% zorgzelfstandig.

Zorgzelfstandigheid naar geslacht en leeftijd

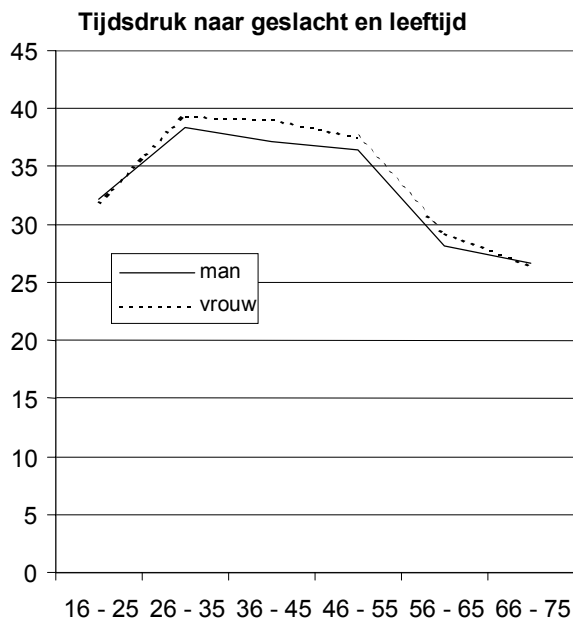

Druk, druk, druk...

15% van de Vlaamse bevolking tussen 16 en 75 jaar stelt dat ze op gewone weekdays meestal een moment of periode van bijzondere druk of stress kent. Meer dan de helft (54%) ervaart echter zelden of nooit bijzondere drukte op gewone weekdays. Met het gevoel van tijdsdruk lijkt het dus al met al erg mee te vallen in Vlaanderen. Het gevoel van drukte is echter niet gelijk gespreid over de bevolking. We hebben een schaal voor tijdsdruk samengesteld die loopt van 0 tot 100. Deze schaal werd geconstrueerd aan de hand van de antwoorden op de volgende uitspraken (van volledig akkoord tot volledig niet akkoord, in 5 antwoordcategorieën):

- Er wordt teveel van mij verwacht
- Ik raak nooit bijgewerkt
- Ik heb nooit tijd voor mezelf
- Een dag heeft voor mij te weinig uren
- Ik moet dikwijls aangegane afspraken afzeggen
- Ik moet meer doen dan ik wil doen
- Ik heb geen tijd om dingen te doen die ik moet doen
- Er wordt meer van mij verwacht dan ik aankan

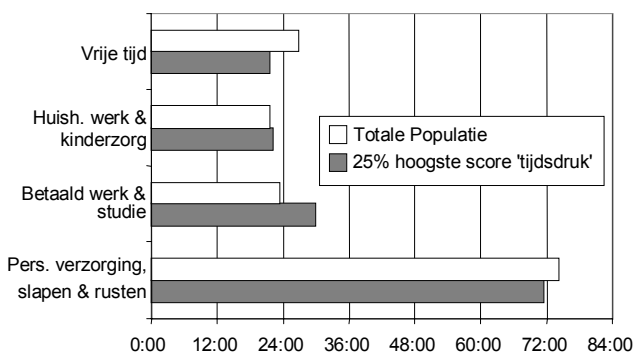
Op deze schaal van 0 tot 100 scoren Vlaamse mannen gemiddeld 33,2, Vlaamse vrouwen een klein beetje hoger: 34,8. Alhoewel de werklust van vrouwen beduidend hoger ligt dan bij mannen, valt het verschil in subjectief ervaren tijdsdruk

best mee.

De tijdsdruk is het hoogst tussen 26 en 55 jaar. Dan is de score voor tijdsdruk bij mannen en vrouwen om en bij de 40. Bij de jongeren (- 26) en de ouderen (+ 55) schommelt de score voor tijdsdruk rond de 30.

Vergelijking tijdsbesteding Vlamingen met veel tijdsdruk en de totale Vlaamse bevolking

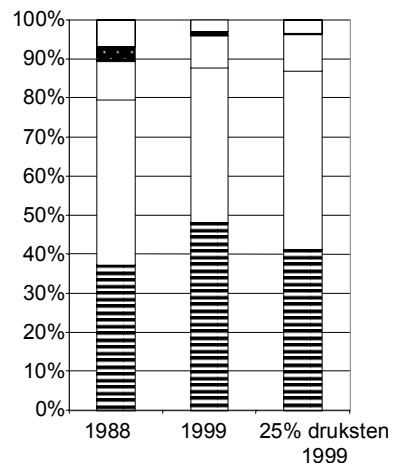
De 25% druksten uit de Vlaamse bevolking werken meer dan de rest van de bevolking. Ze besteden gemiddeld 6u39' per week meer aan betaalde arbeid en studie. Ze doen ook gemiddeld 35 minuten per week meer huishoudelijk werk en kindverzorging. De drukke Vlamingen leveren 2u48' per week in op persoonlijke verzorging, slapen en rusten en ze hebben ook 5u19 minder vrijetijd per week dan doorsnee bevolking.

Dat het al met al nog meevalt met de tijdsdruk van de meeste Vlamingen blijkt ook uit de antwoorden van de werkende bevolking wanneer die gevraagd werd een keuze te maken tussen:

- 20 minuten per dag minder werken
- één uur en vijftien minuten per week minder werken
- één keer per maand een halve dag vrij
- vijf dagen extra vakantie per jaar
- een loonsverhoging van netto 16.900 bfr. per jaar

48% van hen kiest voor de loonsverhoging en 40% kiest voor de extra vakantie. De opties die de dagelijkse druk iets draaglijker zouden maken, zijn minder populair. Amper 8% verkiest een halve dag vrij per maand, 3% zou de arbeidstijdvermindering per dag kiezen en nauwelijks 1% kiest 1 ¼ uur per week. Ook onder de 25% met de hoogste score voor tijdsdruk is de arbeidstijdvermindering per maand, per week of per dag niet echt populair. Zij kiezen minder voor de loonsverhoging (41%) en meer voor de extra vakantie (46%).

Tijd of geld? (werkende respondenten)

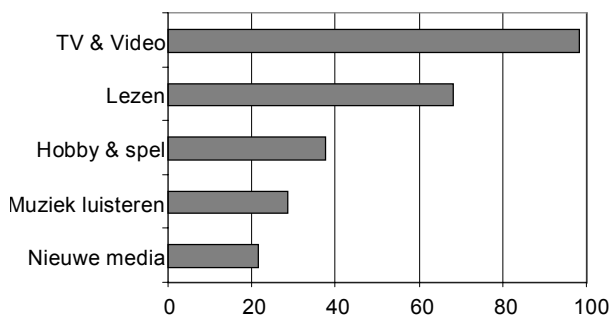
- 20 minuten per dag minder werken
- één uur en vijftien minuten per week minder werken
- één keer per maand een halve dag vrij
- 5 dagen extra vakantie per jaar
- ▨ een loonsverhoging van netto 16.900 fr./jaar (in 1988: 13.140 fr.)

Het is opmerkelijk dat het percentage dat kiest voor de loonsverhoging gevoelig is toegenomen in vergelijking met 1988. In 1988 koos 38% voor de loonsverhoging en ongeveer 20% verkoos arbeidstijdverkorting per maand, per week of per dag.

Televisie domineert de vrijetijd

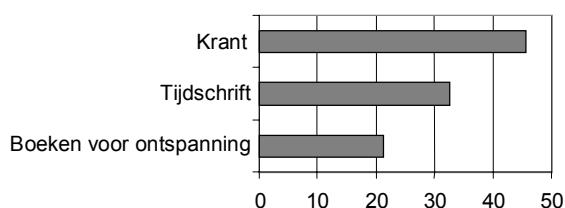
Bijna elk Vlaamse gezin (98,5%) heeft een televisietoestel, 32% van hen heeft zelfs meerdere toestellen in huis. 85% heeft een videorecorder, 75% een televisietoestel met teletekst en 11% van de gezinnen heeft een abonnement op betaaltelevisie. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de TV centraal staat in de vrijetijdsbesteding van de Vlaming. Bijna iedereen (98,2%) keek televisie tijdens de registratieweek. Zij die keken, deden dat gemiddeld 2 uur per dag (14u03' op 7 dagen).

Participatiegraad vrijetijdsbesteding binnenshuis (dagboekregistratie)

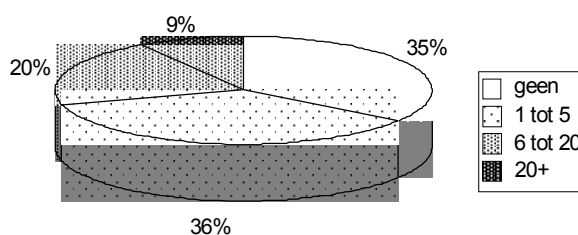
Vrouwen kijken iets minder TV (13u24' over 7 dagen) dan mannen (14u42'). Lezen (boeken, krant, tijdschriften, ...) komt op de tweede plaats als vrijetijdsbesteding binnenshuis. 68% van de respondenten heeft gelezen tijdens de referentieweek en zij deden dat gemiddeld bijna een half uur per dag (3u24' over 7 dagen).

Participatie aan leesactiviteiten (dagboekregistratie)

Bijna de helft van de Vlamingen (46%) leest minstens éénmaal per week een krant, 33% heeft in de registratieweek een tijdschrift doorgenomen en 21% heeft in een boek gelezen. Ook over een

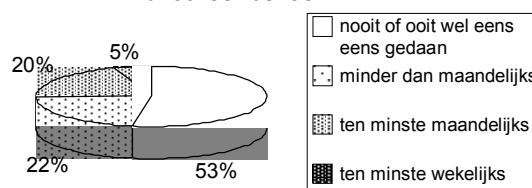
Aantal boeken gelezen het afgelopen jaar

langere periode leest niet iedereen boeken. Volgens de enquête heeft 35% van de respondenten geen boek gelezen het afgelopen jaar. Bijna 30% las minstens 6 boeken en een kleine groep van 9% komt op meer dan 20 boeken per jaar.

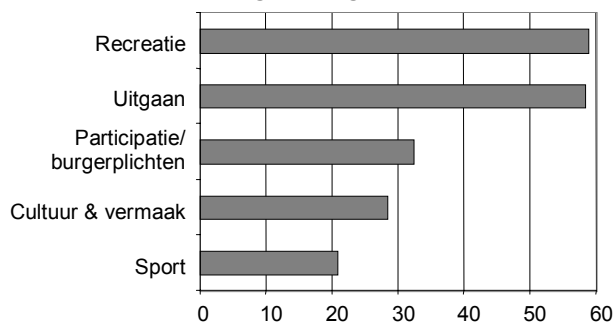
53% van de respondenten gaat zelden of nooit naar een bibliotheek, 5% gaat heel regelmatig. De redenen om een bibliotheek te bezoeken zijn als volgt verdeeld: boeken uitlenen (92%), informatie verzamelen (57%), catalogi consulteren (30%), audio-visuele materialen lenen (29%), lezen (16%), tijdschriften of kranten lenen (16%) en internet (9%).

Bibliotheekbezoek

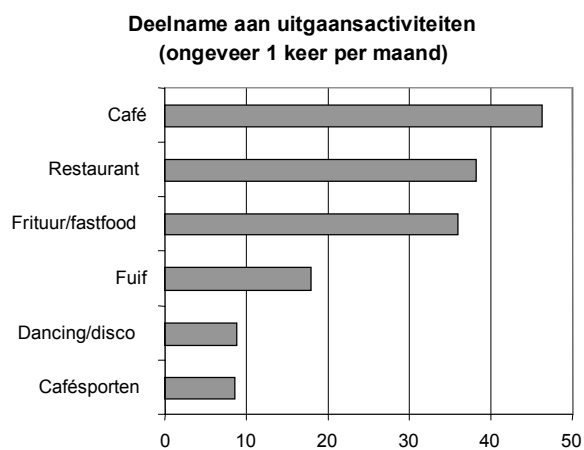

Bij de vrijetijdsactiviteiten buitenshuis zijn 'uitgaan' en 'recreatie' het meest populair. 59% van de respondenten registreerde een recreatie-activiteit (wandelen, fietsen, naar pretpark, ...) tijdens de referentieweek; 58% ging uit (café, restaurant, disco, ...). Slechts 21% deed aan sport, net evenveel als diegenen die in een boek lezen.

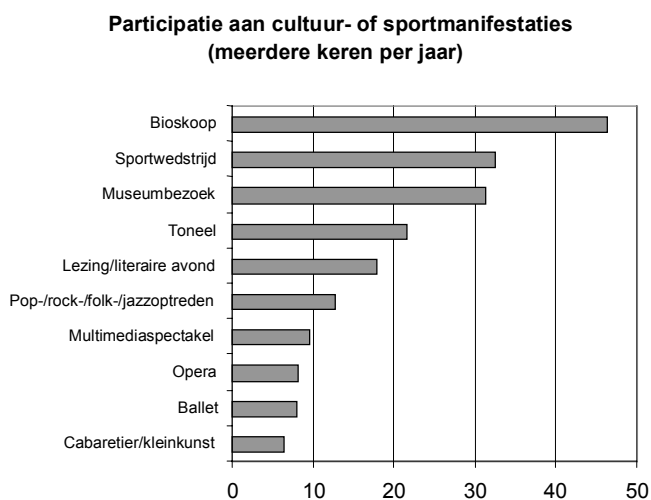
Participatie aan vrijetijdsactiviteiten buitenshuis (dagboekregistratie)

Van de uitgaansactiviteiten is cafébezoek het meest populair. 46% van de Vlamingen gaat minstens één keer per maand op café. 38% gaat minstens maandelijks op restaurant en 36% naar een fastfood-restaurant of frituur. Slechts 9% van de Vlamingen komt maandelijks in een dancing of disco.

28% van de respondenten participeerde tijdens de registratieweek aan cultuur en vermaak buitenshuis. Het meest populair is de bioscoop. Meer dan de helft bezoekt meer dan één maal per jaar de cinema. Eén op vijf Vlamingen ziet jaarlijks

meerdere toneelvoorstellingen van een professioneel en/of amateurgezelschap en een derde van de Vlamingen gaat naar sportwedstrijden. Zelfs de meer elitaire cultuurevenementen kunnen (althans volgens de antwoorden in de vragenlijst) op redelijk wat bijval rekenen. 8% zegt jaarlijks meerdere ballet- of operavoorstellingen bij te wonen.

Referenties

Glorieux, I., S. Koelet & M. Moens (2000)
Technisch verslag bij de tijdsbudgetenquête TOR'99. Veldwerk en responsanalyse. Brussel, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR, VUB.

Glorieux, I., S. Koelet & M. Moens (2001)
Vlaanderen in 10.080 minuten: een tijdsbudgetonderzoek. In: J. Lemaître & H. Vangeel (red.), Vlaanderen gepeild! Brussel, Administratie Planning en Statistiek.

Glorieux, I., S. Koelet, M. Moens & K. Coppens (2001)
Tijdsbesteding in Vlaanderen 1988-1999 (tabellenboekje). Brussel, Vakgroep Sociologie, Onderzoeksgroep TOR, VUB.